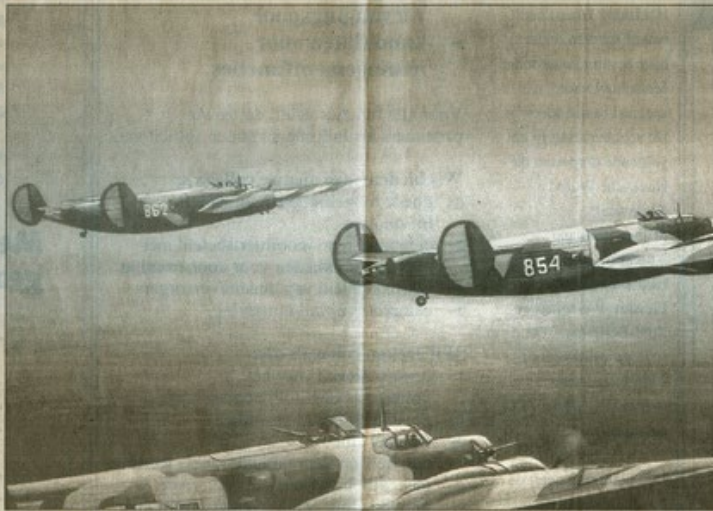

Luchtgevechten om leven en dood boven de Hoeksche Waard

We schrijven 10 mei 1940. Zestig jaar geleden nu. Het tijdstip is rond half een in de middag en we staan op de Stougiesdijk in de lucht te kijken. Zeilende witte wolken tekenen zich scherp af tegen de helderblauwe lucht, maar wat de aandacht trekt is het helse kabaal daarboven. Loeiende vliegtuigmotoren en krakende mitrailleurssalvo's laten horen dat er een strijd op leven en dood gestreden wordt. We vroegen ons af wat er gebeurde. Waren het Engelse vliegtuigen die kwamen helpen? 's Morgens vroeg was door de radio al bekend gemaakt dat aan de Engelse en Franse regering gevraagd was om hulp te verlenen en dus waren wij in de veronderstelling dat de R.A.F. de Duitsers aanviel. Daar zat iedereen op te wachten want wat moesten die moffen beginnen tegen de fameuze Engelse luchtmacht?

Door een gat in de wolken zagen we echter opeens een Hollandse Fokker T.V. vliegen. Een toestel van de op Schiphol gestationeerde Bombardements Vliegtuig Afdeling (BOM.V.A.) Op vliegveld Waalhaven hadden we er wel eens een paar zien staan en in de herfst van 1939 hadden we er één laag over de Oude Maas zien vliegen. Bewaard en wel want duidelijk waren het kanon en de mitrailleurs

Klaaswaal waren ze uit het magazijn in Numansdorp gehaald. Tot schieten is het gelukkig niet gekomen want dan zouden de Duitsers beslist de boel platgegooid hebben.

Terug nu naar het gebeuren in de lucht. Na het opstijgen van Schiphol vlogen de drie T.V.'s met hun begeleiders richting

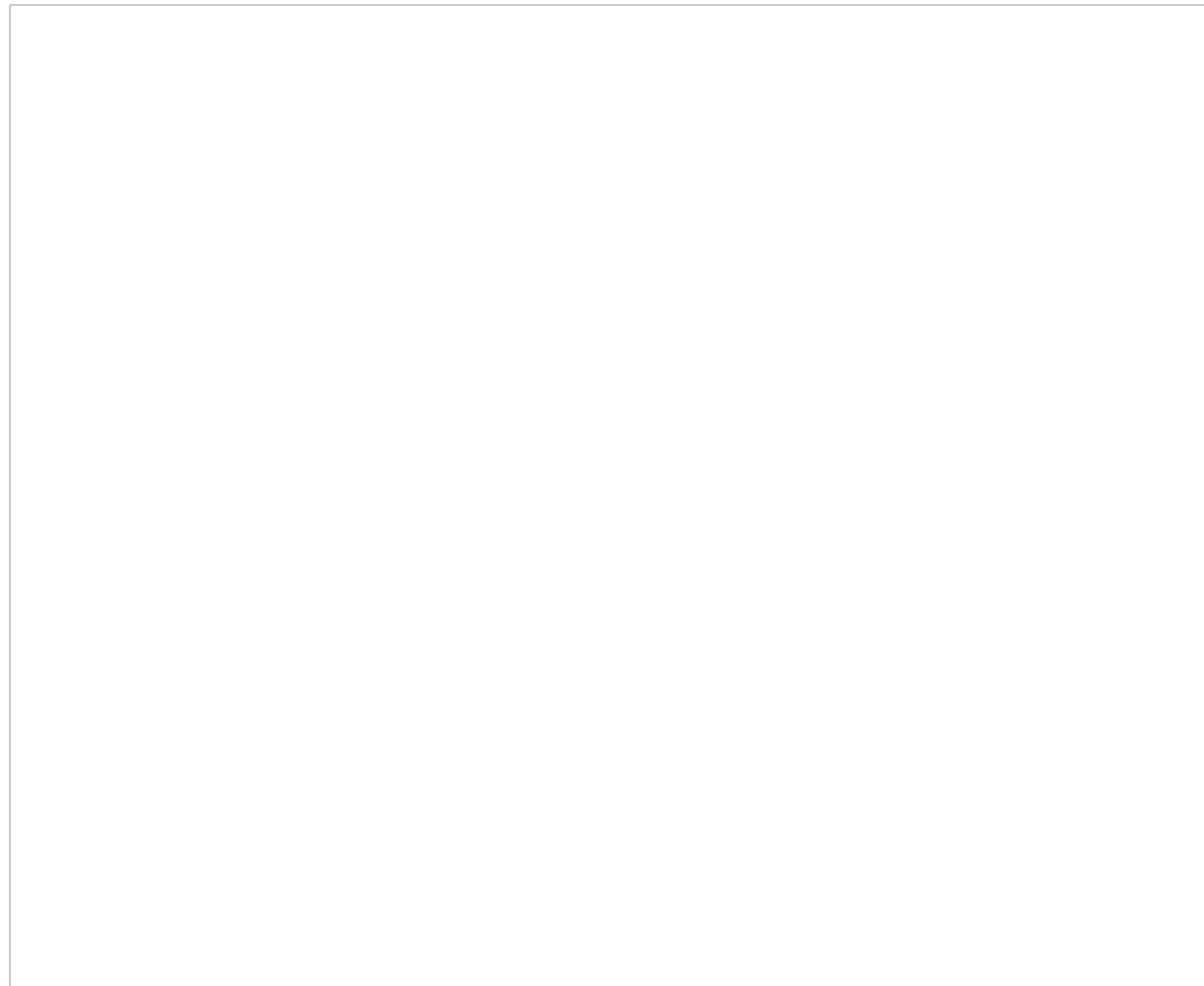
van Willem Herwijer loopt. De boord-telegrafist Pieter Boon, sprong met brandende kleren uit de machine. Gillend en 'moeder, moeder' roepend hing hij aan het valscherf dat even later ook vlam vatte, waardoor Boon van ongeveer 500 meter hoogte neerstortte. Een aangrijpend moment dat door een paar honderd mensen gezien en gehoord

dat de koeien met welhaast barstende uiers in de wei liepen. Het was bijna zijn laatste tocht geweest.

De Fokker T.V. werd ontworpen in 1937 en gepresenteerd als bommenwerper/ luchtkruiser. Met dat laatste werd bedoeld dat het vliegtuig rond bleef kruisen boven steden en industriegebieden om eventuele aanvallers op

omgeving van Numansdorp werd vanaf de grond een Franse jager neergehaald door Nederlandse troepen. Per ongeluk. De machine kwam terecht bij de Oude Sluis. Janus Steenberg, de dorpsmid, klom later in de cockpit, drukte op een knop en de Fransman begon uit alle loopen te vuren. Het enige slachtoffer was een in het schootsveld lopende kip.

De laatste actie die we van onze luchtafweer zagen, was op 13 mei een salvo van een luchtdoelbatterij die in de buurt van Maasdam stond opgesteld. Op een hoogte van ca. 1500 meter hoogte vlogen 5 Heinkels 111 van Oost naar West. Ongeveer boven Mijnsheerenland ontploften vijf luchtdoelgranaten vlak achter de Heinkels in precies dezelfde formatie als de Duitsers vlogen. Gedurende de gehele oorlog hebben we duizenden luchtdoelgranaten zien ontploffen, maar nooit meer zo'n goed liggend salvo gezien. Nauwelijks dertig meter achter de machines lagen de schoten. In het gedeelte van de Beijerlandse polder waar de beide T.V.'s neerkwamen zijn meer vliegtuigen verongelukt. Voor de oorlog maakte de Rotterdamse sportvliegster Mevr. Hoekstra een noodlanding vlak bij de plaats waar later de T.V.no.854 neer kwam. In augustus 1941

Kompas. 2 mei 2000

Tekst uit artikel 'Luchtgevechten om leven en dood boven de Hoeksche Waard' – 2000

We schrijven 10 mei 1940. Zestig jaar geleden nu. Het tijdstip is rond half een in de middag en we staan op de Stougjesdijk in de lucht te kijken. Zeilende witte wolken tekenen zich scherp af tegen de helderblauwe lucht, maar wat de aandacht trekt is het helse kabaal daarboven. Loeiende vliegtuigmotoren en krakende mitrailleursalvo's laten horen dat er een strijd op leven en dood gestreden wordt. We vroegen ons af wat er gebeurde. Waren het Engelse vliegers die kwamen helpen? 's Morgens vroeg was door de radio al bekend gemaakt dat aan de Engelse en Frans regering gevraagd was om hulp te verlenen en dus waren wij in de veronderstelling dat de R.A.F. de Duitsers aanviel. Daar zat iedereen op te wachten want wat moesten die moffen beginnen tegen de fameuze Engelse luchtmacht? Door een gat in de wolken zagen we echter opeens een Hollandse Fokker T.V vliegen. Een toestel van de op Schiphol gestationeerde Bombardements Vliegtuig Afdeling (BOM.V.A.). Op vliegveld Waalhaven hadden we er wel eens een paar zien staan en in de herfst van 1939 hadden we er één laag over de Oude Maas zien vliegen. Bewapend en wel want duidelijk waren het kanon en de mitrailleurs te zien. Wat een indruk maakte dat. "Toch nog eigen vliegtuigen in de lucht",

schoot het door ons heen, toen we de T.V zagen op die 10e mei. Sinds 6 uur 's morgens hadden we er geen meer gezien.

Drie T.V.'s van de Bom. V.A. waren even na twaalf uur van Schiphol opgestegen, begeleid door 6 jagers van het type D XXI (D21) van de 2e Jachvliegtuig Afdeling (JaVA). De opdracht was het vliegveld Waalhaven te bombarderen dat 's morgens vroeg door Duitse valschermpjes bezet was. Met Junker 52 transporttoestellen worden voortdurend versterkingen aangevoerd en daar wilde men een einde aan maken. Er zou gebombardeerd worden en de torpedojager Jan van Galen voer de Nieuwe Waterweg op om vandaar Waalhaven te beschieten. Tevens werd een moderne batterij veldgeschut naar het Kralinhse Bos gedirigeerd. Oud-Beijerland Henk Swank diende hierbij als kanonnier. In de omgeving van Oud-Beijerland werden 3 batterijen 15 cm geschut opgesteld die onttrokken waren aan het zuidfront van de vesting Holland. Een batterij stond bij de stee van Verheul, de andere stond in de boomgaard van Boer aan de Kwakscheweg en de derde in de boomgaard van Aart Weeda aan de Brabersweg, daar waar nu 't Stammineeke gevestigd is. Het hoofdkwartier was gevestigd in de kelder van bakkerij Grandia en sergeant Jan Herweijer zat als waarnemer in de molen van Wiek Visser, aan de Oostdijk in Oud-Beijerland. Via de tuinders-lorry van Aart Weeda hebben we honderden granaten vanaf de Brabersweg naar de kanonnen vervoerd. Met de gevorderde melkauto van melkfabriek Willem Vos uit Klaaswaal waren ze uit het magazijn in Numansdrop gehaald. Tot schieten is het gelukkig niet gekomen want dan zouden de Duitsers beslist de boel plat gegoooid hebben.

Terug nu naar het gebeuren in de lucht. Na het opstijgen van Schiphol vlogen de drie T.V's met hun begeleiders richting Rotterdam. De zes jagers zaten er hoog boven om eventuele aanvallende Duitsers in de nek te kunnen springen. Noordelijk van Rotterdam werden ze echter aangevallen door Messerschmitt 109 van de III Gruppe van Jagdgeschwader 3. Sergeantvlieger Carel Steensma schoot daar zeer waarschijnlijk een M109 neer. Hij zag de Duitser hevig rokend wegduiken. Na het loslaten van de bommen, waarbij een hangar en vier transportvliegtuigen getroffen werden, vlogen de T.V's door naar het zuiden. Vermoedelijk met de bedoeling om via de Noorzee terug te keren naar Schiphol. Boven Oud-beijerland werden ze echter aangevallen door 6 M109's van de I Gruppe van Jagdgeschwader 26, onder leiding van Major Gotthardt Handricks. Rond elf uur waren die opgestegen van het vliegveld Hopsten. Oberleutnant Johannes Seifert en Feldwebel Ernst Biegert schoten elk een T.V neer. De T.V met het nummer 862 kwam terecht even ten westen van de Oud-Beijerlandse Langeweg. Een paar honderd meter ten zuiden van het nieuwe sportcomplex Kikkershoek. De bemanning bestaande uit 1e Luitenant-waarnemer L.J.W. Blommesteijn, eerste vlieger luitenant F.H. Groen, tweede vlieger sergeant F. Espeet en soldaat luchtschutter H. Kuiper kwamen hierbij om het leven. Van de T.V no. 854, die terecht kwam in de 'Gibo', een weiland even ten zuiden van de Tienvoet, die loopt van de Langeweg naar de Oud-Beijerlandse Kreek, zag luchtschutter J. den Hartog kans, hoewel behoorlijk gewond, aan een parachute de aarde te bereiken. Hij kwam neer langs het pad dat door de stee van Willem Herwijer loopt. De boord-telegrafist Pieter Boon, sprong met brandende kleren uit de machine. Gillend en 'moeder, moeder' roepend hing hij aan het valschermp dat even later ook vlam vatte, waardoor Boon van ongeveer 500 meter hoogte

neerstortte. Een aangrijpend moment dat door een paar honderd mensen gezien en gehoord werd. De toen nog jonge landbouwer Piet Hage van de Zuidzijde, die tegen de Zinkweg aan het ploegen was, hoorde de ongelukkige gillen. Vlak bij de inslagplaats kwam Boon terecht. De andere bemanningsleden waren Lt-vlieger F.H. Stoovelaar, Lt-waarnemenr W.J.E. Künzel en tweedevlieger sergeant-majoor A.J.C. Oostindië. Het gouden horloge van luitenant Künzel werd later gevonden door de landbouwer Arie Goudswaard, die het naar de familie van Künzel zond. Die mensen waren zeer ontroerd en dankbaar. De derde T.V die aan de aanval op Waalhaven deelnam, de no. 856, wist te ontkomen en landde om 12.50 uur veilig op Schiphol. Van de begeleidende jagers werd de DXXI van sergeant-vlieger Antoine Bodaan ten zuiden van Rotterdam neergeschoten door de Me.109 van Unteroffizier Ferdinand Springer. Bodaan kwam hierbij om het leven. Posthuum werd hem later de Militaire Willemsorde 4e klasse toegekend. Het was die dag zijn derde inzet geweest. Na het beëindigen van de oorlogshandelingen zijn we bij wrakken van de beide T.V's gaan kijken. Eerder was dat niet goed mogelijk want als je in de polder kwam liep je de kans beschoten te worden door zenuwachtige Hollandse soldaten. Er heerste een parachutistenhysterie. Ternauwernood konden we een infanterist er van weerhouden op een man te gaan schieten die, een karretje voorttrekkend, door de polder liep. Wij konden de zeer gespannen soldaat, die zijn vinger aan de trekker van zijn uit 1896 daterende karabijn had, aan het verstand brengen dat het Piet Besseling, het melkknechtje van Henk Boer was. Die jongen kon het niet aanzien dat de koeien met welhaast barstende uiers in de wei liepen. Het was bijna zijn laatste tocht geweest.

De Fokker T.V. werd ontworpen in 1937 en gepresenteerd als bommenwerper / luchtkruiser. Met dat laatste werd bedoeld dat het vliegtuig rond bleef kruisen boven steden en industriegebieden om eventuele aanvallers op afstand te houden. Daartoe was in de grote glazen neuskoepel een Zwitsers snelvuurkanon gemonteerd met een kaliber van 2 cm. In de halfopen rugkoepel had de luchtschutter de beschikking over een mitrailleur en de derde schutter kon vuren vanuit een kleine, spitse, plexiglazen koepel in de staart. Bij tweedehandskoopman Jan van Kampen aan de Stougjesdijk heeft later de staartkoepel van de no. 854 te koop gestaan. Voor een tientje, maar als jongens konden we niet over zoveel geld beschikken. Het was tenslotte bijna een arbeidersweekloon. De laatste nog vliegklare T.V. was de no. 856. Maandag 13 mei kreeg de bemanning onder leiding van lt. Ben Swagerman opdracht de Moerdijkbrug te bombarderen. Swagerman, die op de eerste oorlogsdag al in de Noorzee terecht kwam en na een paar honderd meter gekleed zwemmend het strand bereikte, gaf zich als vrijwilliger op voor deze vlucht als vervanger van een gehuwde collega. Beide afgeworpen bommen misten het doel en op de terugweg werden ze boven 's-Gravendeel aangevallen door Duitse Me.109's. Leutnant Karl Ebbighausen schoot de no. 856 neer. De machine kwam terecht langs de rivier De Noord, tegenover Kinderdijk. Een der escorterende jagers van het type G 1 werd eveneens neergeschoten. Na de tiende mei is er van Nederlandse en geallieerde zijde weinig tegenstand meer geboden aan de Luftwaffe. Althans in de resterende oorlogsdagen. Wel werd in de nacht van 10 op 11 mei het vliegveld Waalhaven gebombardeerd door de Engelsen en deden de dag er op Blenheims een bliksemaanval op het Rotterdamse vliegveld maar veelde haalde dit niet uit. In de omgeving van Numansdorp werd vanaf de grond een Franse jager neergehaald door

Nederlandse troepen. Per ongeluk. De machine kwam terecht bij de Oude Sluis. Janus Steenbergen, de dorpssmid, klom later in de cockpit, drukte op een knop en de Fransman begon uit alle lopen te vuren. Het enige slachtoffer was een in het schootveld lopende kip. De laatste actie, die we van onze luchtafweer zagen, was op 13 mei een salvo van een luchtdoelbatterij die in de buurt van Maasdam stond opgesteld. Op een hoogte van ca. 1500 meter vlogen 5 Heinkels 111 van Oost naar West. Ongeveer boven Mijnsheerenland ontploften vijf luchtdoelgranaten vlak achter de Heinkels in precies dezelfde formatie als de Duitsers vlogen. Gedurende de hele oorlog hebben we duizenden luchtdoelgranaten zien ontploffen, maar nooit meer zo'n goed liggend salvo gezien. Nauwelijks dertig meter achter de machines lagen de schoten. In het gedeelte van de Beijerlandse polder waar de beide T.V's neerkwamen zijn meer vliegtuigen verongelukt. Voor de oorlog maakte de Rotterdamse sportvliegster Mevr. Hoekstra een noodlanding vlak bij de plaats waar later de T.V. no. 854 neer kwam. In augustus 1941 daalde een Engelse Vickers-Wellington een paar honderd meter verder. In 1942 kwam een door een Duitse nachtjager neergeschoten Vickers-Wellington terecht vlak naast de boerderij van Zevenbergen aan de Langeweg. In 1944 stortte een boven Duitsland aangeschoten Amerikaanse Thunderbolt honderd meter verder in een boomgaard. In datzelfde jaar kwam een vanaf de peefabriek op Puttershoek gelanceerde V1 terecht in de boerderij van Zevenbergen, waardoor deze grotendeels vernield werd. Later kreeg Zevenbergen tijdens het ploegen een aanval te doorstaan van een Spitfire waarbij een kogel dwars door de buik kreeg. Wat noordelijker op de Langeweg, ter hoogte waar nu tuincentrum Croonenburgh gevestigd is, werd een paar dagen later de begrafeniskoets van Adje Vermaat aangevallen. Eerst gooide de Spitfire een bom naast de koets en even later vuurde de piloot de boorwapens er op leeg. Adje had toen de paarden al losgemaakt en dekking gezocht in de slootkant. Na de oorlog is nog een **Nederlandse Seafire** * – de laatste in gebruik genomen schroefjager – van grote hoogte in de Beijerlandse polder neergestort. Boven Noorwegen vliegend is de piloot waarschijnlijk bewusteloos geraakt door een mankement aan de zuurstofvoorziening. Op de automatische piloot vloog de machine door tot even voorbij Oud-Beijerland. Toen was de brandstof op en stortte de jager neer op een akker van Gebr. de Reus. Het was daarmee de zevende crash in de Beijerlandse polder.

* **Correctie door Meeuw Korbijn:** In Nederland is nooit met de Seafire gevlogen. De Seafire was een marine uitvoering van de Spitfire en is in kleine hoeveelheden gebouwd. Het toestel wat daar wel is neergekomen is een Seahawk, het enige straatjagertje dat o.a. op het vliegekampschip "Karel Doorman" was gestationeerd. Het was een Hawker Seahawk Mk.50, welke op 6-11-1957 boven Oud-Beijerland is verongelukt. De militaire registratie was: F53